JAN LEWANDOWSKI 15.02.2020

Realizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej – co musisz wiedzieć. Część 3: Pomoc dostosowana do potrzeb ucznia

Jednym z głównych działań jest obserwacja pedagogiczna, fot. Lordn/ Shutterstock

Głównym założeniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest daleko idąca indywidualizacja pracy z uczniem. Zgodnie z takim podejściem określono zadania stojące przed nauczycielami, wychowawcami i innymi specjalistami, pracującymi w placówkach edukacyjnych.

Dla właściwego dobrania formy udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej szczególnie ważne jest:

1. rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie sposobów ich zaspokojenia;
2. rozpoznanie zainteresowań i uzdolnień uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych oraz zaplanowanie wsparcia związanego z rozwijaniem zainteresowań i uzdolnień uczniów.

Jeśli chodzi o rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, na różnych etapach edukacji będzie ono dotyczyć różnych aspektów. W przedszkolu konieczna jest obserwacja pedagogiczna, zakończona analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna). W klasach I—III szkoły podstawowej będą to obserwacje i pomiary mające na celu rozpoznanie u uczniów ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się. W szkole ponadpodstawowej wprowadzane jest doradztwo edukacyjno-zawodowe.

Obserwacja jako narzędzie dla pedagoga

Jednym z głównych działań, jakie zaleca się w pracy z uczniami, jest systematyczna i **wieloprofilowa obserwacja pedagogiczna**. Na etapie wychowania przedszkolnego ma ona szczególne znaczenie. Otóż obserwacja pedagogiczna w przedszkolu dotyczy wszystkich dzieci w wieku 3-5 lat, a tylko w odniesieniu do 5-, 6-latków dokonujemy oceny gotowości szkolnej. Takie podejście pozwala na wczesne rozpoznanie potencjalnych trudności w uczeniu się, problemów wychowawczych oraz predyspozycji czy zdolności twórczych dziecka. Na kolejnych etapach kształcenia obserwacja pedagogiczna jest bardzo cennym źródłem informacji o funkcjonowaniu ucznia w rzeczywistości szkolnej (zwłaszcza tej nowej), dlatego zdecydowanie nie wolno jej zaniedbywać, szczególnie w sytuacji zmian systemowych w oświacie.

Więcej na ten temat Czytelnik dowie się z webinariów Jana Lewandowskiego – „Uwarunkowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej – obowiązki dyrektora” (https://www.youtube.com/watch?v=Otpn880S_uM)*, oraz „Uwarunkowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej – obowiązki nauczyciela”* (https://www.youtube.com/watch?v=ThoHOLtorps)

Przepływ informacji

Decyzje w zakresie organizowania i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej należą do kompetencji dyrektora placówki (https://www.youtube.com/watch?v=Otpn880S_uM). Jednak to nauczyciele i wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu, szkole i placówce rozpoznają indywidualne potrzeby rozwojowe i indywidualne potrzeby edukacyjne oraz indywidualne możliwości psychofizyczne uczniów (w tym ich zainteresowania i uzdolnienia). Dlatego

dyrektor, przy podejmowaniu decyzji, zawsze musi opierać się na informacjach uzyskanych właśnie od osób pracujących bezpośrednio z uczniami. Dopiero w przypadku stwierdzenia konieczności objęcia danego ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną wychowawca oddziału lub dyrektor przedszkola planują i koordynują udzielanie pomocy w odpowiednich formach. Po jednoznacznym stwierdzeniu, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, nauczyciel, wychowawca lub specjalista niezwłocznie udzielają tej pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem (https://www.youtube.com/watch?v=ThoHOLtorps) i informują o tym wychowawcę oddziału (w przypadku szkoły i placówki, w której funkcjonuje szkoła) lub dyrektora (w przypadku przedszkola i placówki, w której nie funkcjonuje szkoła).

Z kolei wychowawca oddziału lub dyrektor przedszkola informuje innych nauczycieli (pracujących z danym uczniem) o potrzebie objęcia tegoż ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z tym uczniem - jeśli stwierdzi taką potrzebę. Oznacza to, że tego typu postępowanie jest działaniem alternatywnym, a nie obligatoryjnym. Niestety w sytuacji zmian systemowych (np. łączenie szkół) brak niezbędnej komunikacji może prowadzić do poważnego zakłócenia pracy z uczniem z dysfunkcją.

Trzy elementy planu pracy

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na jeden ważny aspekt: wychowawca lub dyrektor po stwierdzeniu konieczności objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną koniecznie powinien ustalić formy i okres jej udzielania, a także wymiar godzin, w których poszczególne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej będą realizowane. Te trzy elementy stanowią podstawę planu pracy z uczniem o stwierdzonych określonych potrzebach edukacyjnych. Te same elementy powinny następnie zostać odnotowane we właściwej dokumentacji szkolnej. Natomiast sama realizacja tak zaplanowanych działań musi być monitorowana, a następne oceniona pod względem uzyskanej efektywności podejmowanych działań. Ma to ogromne znaczenie, gdyż przy planowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej obowiązkowo współpracuje się z rodzicami ucznia (informując ich o wszystkim) oraz zawsze uwzględnia wnioski dotyczące dalszej pracy, zawarte dokumentacji przebiegu nauczania, a także działalności wychowawczej i opiekuńczej.

W uzasadnionych przypadkach dyrektor może wyznaczyć inną osobę do koordynowania udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wynika to z faktu, iż ostatecznie to on ustala wymiar godzin na realizację poszczególnych form pomocy, wziąwszy pod uwagę wszystkie godziny, które w danym roku szkolnym mogą być przeznaczone na ich realizację. On także wyznacza najbardziej odpowiednie do tych zadań osoby.

(https://www.nowaera.pl/terapiairozwoj/szkola-podstawowa/moc-emocji?utm_source=ne&utm_medium=referral&utm_campaign=artykul_ppp)

Za wiedzą rodziców

O potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną informuje się jego rodziców. Taka konieczność wynika wprost z władzy rodzicielskiej jednoznacznie opisanej w kodeksie opiekuńczym i rodzinnym oraz w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W związku z tym o szczegółach udzielanej pomocy (formie, okresie udzielania i wymiarze godzin) dyrektor placówki musi niezwłocznie pisemnie poinformować rodziców ucznia. Jednak obowiązek ten wcale nie oznacza konieczności uzyskania zgody rodziców na realizacje zadań. Należy ich jednie obowiązkowo powiadomić. Oczywiście rodzice mają prawo, aby nie wyrazić na podejmowanie takich działań w stosunku do ich dziecka

zgody. Wówczas swoją deklarację o braku zgody na objęcie ich dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną powinni złożyć na piśmie. Jest to bardzo ważne, gdyż nad poprawą funkcjonowania ucznia o specjalnych potrzebach pracuje cały sztab ludzi, których działania muszą być skoordynowane. Wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści udzielający uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej wspierają nauczycieli obowiązkowych zajęć edukacyjnych w dostosowaniu sposobów i metod pracy do możliwości psychofizycznych ucznia. Ponadto nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi oceniają efektywność udzielonej pomocy i formułują wnioski dotyczące dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.

W razie niepowodzeń

Zgodnie z aktualnymi regulacjami, jeśli uczeń wcześniej był już objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną, wychowawca oddziału, planując udzielanie mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zawsze powinien uwzględnić wnioski z wcześniejszego etapu działań. W sytuacji, gdy z takich wniosków wynika, że mimo udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole lub placówce nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia, możliwe jest, by za zgodą rodziców (albo pełnoletniego ucznia) wystąpić do publicznej poradni z wnioskiem o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemu.

Wniosek taki powinien zawierać informacje o:

1. rozpoznanych indywidualnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, możliwościach psychofizycznych ucznia oraz potencjale rozwojowym ucznia;
2. występujących trudnościach w funkcjonowaniu ucznia w przedszkolu, szkole, placówce lub o szczególnych uzdolnieniach ucznia;
3. działaniach podjętych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w celu poprawy funkcjonowania ucznia w przedszkolu, szkole lub placówce, okresie ich realizacji oraz efektach podjętych działań;
4. formach pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi w przedszkolu, szkole lub placówce, okresie ich udzielania oraz efektach udzielanej pomocy;
5. wnioskach dotyczących dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.

Zasady prowadzenia dokumentacji

Zważywszy na to, w jak wielu sytuacjach potrzebna jest prawidłowo prowadzona dokumentacja udzielanej pomocy, warto dodać że zasady jej prowadzenia także są szczegółowo opisane w aktach prawnych. Dokumentowanie działań nauczycieli związanych z realizacją pomocy psychologiczno – pedagogicznej powinno odbywać się w oparciu o art. 47 ust. 1 pkt 7 oraz §11 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej *w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 31 sierpnia 2017 roku, poz. 1546, ze zmianami).* Chodzi oczywiście o tzw. dzienniki innych zajęć. Zgodnie z tym aktem prawnym: „Przedszkole, szkoła i placówka prowadzą dzienniki innych zajęć, niż zajęcia które są wpisywane odpowiednio do dziennika zajęć przedszkola, dziennika lekcyjnego, dziennika zajęć w świetlicy i dziennika zajęć wychowawczych, jeżeli jest to uzasadnione koniecznością dokumentowania przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej, w szczególności zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zajęć opiekuńczych i wychowawczych wynikających z potrzeb i zainteresowań uczniów o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela". I dalej: „Do dzienników innych zajęć, wpisuje się w porządku alfabetycznym nazwiska i imiona odpowiednio dzieci, uczniów lub wychowanków, oraz oddział, do którego uczęszczają, adresy poczty elektronicznej rodziców i numery ich telefonów, jeżeli je posiadają, **indywidualny program pracy** z dzieckiem, uczniem, słuchaczem lub wychowankiem, a w przypadku zajęć

grupowych – **program pracy grupy**, tygodniowy plan zajęć, daty i czas trwania oraz tematy przeprowadzonych zajęć, **ocenę postępów i wnioski dotyczące dalszej pracy z dzieckiem**, uczniem, słuchaczem lub wychowankiem oraz odnotowuje się obecność dzieci, uczniów, słuchaczy lub wychowanków na zajęciach".

I jeszcze jedno - otóż zgodnie z §19 wspomnianego rozporządzenia przedszkole, szkoła i placówka gromadzą w indywidualnej teczce dla każdego dziecka, ucznia lub wychowanka objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną dokumentację badań i czynności uzupełniających, prowadzonych w szczególności przez pedagoga, logopedę, doradcę zawodowego, terapeutę pedagogicznego, lekarza oraz innego specjalistę, a także inną dokumentację związaną z udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Pamiętajmy, że teczka taka zawiera dane wrażliwe, które podlegają ochronie prawnej zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych.

Tekst: Jan Lewandowski
Opracowanie i skróty redakcyjne: Joanna Szulc

Z pozostałych części naszego cyklu na temat pomocy psychologiczno-pedagogicznej Czytelnicy dowiedzą się:

- *W jaki sposób nowe uregulowania zmieniają zasady pracy z uczniem o szczególnych potrzebach edukacyjnych?*
(https://www.nowaera.pl/terapiairozwoj/pomoc-psychologiczno-pedagogiczna-cz1)

- *Jak organizować pomoc psychologiczno-pedagogiczną? Jakie są dostępne formy pomocy?*
(https://www.nowaera.pl/terapiairozwoj/pomoc-psychologiczno-pedagogiczna-cz2)